

Integralna antropologia i idea uniwersalizmu wychowawczego jako ramy interpretacyjne sportu

Sport to zjawisko o niezwykle bogatym znaczeniu antropologicznym, społecznym i kulturowym. Nie sprowadza się on jedynie do aktywności fizycznej, rywalizacji czy rozrywki, ale dotyka samej istoty człowieczeństwa. Aby w pełni uchwycić jego wychowawczy potencjał, konieczne jest spojrzenie na sport z perspektywy integralnej wizji człowieka, obejmującej zarówno wymiar cielesny i duchowy, jak i relacyjny oraz eschatologiczny. Personalizm chrześcijański, zakorzeniony w biblijno-teologicznej antropologii, postrzega osobę ludzką jako nierozzerwalną jedność duszy i ciała, natury i łaski oraz życia doczesnego i wiecznego. W tej perspektywie ciało nie jest neutralnym narzędziem, lecz rzeczywistym miejscem objawiania się osoby i działania łaski. Każda ludzka aktywność cielesna – w tym także sportowa – nabiera dzięki temu głębszego sensu¹.

Równocześnie sport od zarania dziejów odgrywał ważną rolę w kształtowaniu wspólnot i przekazywaniu wartości. Już w starożytnej Grecji łączono aktywność fizyczną z formacją moralną i obywatelską. Idea *kalokagathii* – harmonii piękna fizycznego i duchowego dobra – stanowiła fundament wychowania młodych pokoleń². W kulturze rzymskiej sport i igrzyska miały nie tylko wymiar rozrywkowy, ale i społeczno-polityczny, tworząc przestrzeń wspólnego doświadczenia i integracji. W czasach nowożytnych Pierre de Coubertin, odwołując się do klasycznych ideałów i wartości chrześcijańskich, nadał nowy impuls idei sportu jako narzędzia wychowania moralnego i budowania pokoju między narodami³.

Chrześcijaństwo, włączając w swoją refleksję zarówno biblijną wizję cielesności, jak i kulturowe doświadczenia sportu, potrafiło ukazać jego głębszy wymiar. W pismach Ojców Kościoła oraz w tradycji monastycznej pojawiały się metafory sportowe odnoszone do życia duchowego i zmagani moralnych.

¹ M. Stryczek, *Aksjologia sportu*, KUL – Katedra Teologii Moralnej Społecznej, Lublin 2011,

² J. Lipiec, *Kalokagathia. Szkice z filozofii sportu*, PWN, Warszawa–Kraków 1988, s. 159-161.

³ P. de Coubertin, *Nowożytna Olimpia*, tłum. A. Sulisz, „Kultura Fizyczna” 1988, nr 11-12, s. 26-32.

W ostatnich dziesięcioleciach papieże – szczególnie Jan Paweł II, który sam chętnie uprawiał sport i zachęcał do niego innych – często przypominali, że aktywność fizyczna może sprzyjać wszechstronnemu rozwojowi człowieka oraz pomagać w kształtowaniu postaw o uniwersalnym znaczeniu⁴.

Celem artykułu jest pokazanie, jak sport może służyć wychowaniu, gdy spojrzemy na niego w świetle integralnej wizji osoby ludzkiej i idei uniwersalizmu wychowawczego. W tym ujęciu sport nie jest pojmowany w sposób redukcyjny – jako aktywność fizyczna oderwana od wartości – lecz jako przestrzeń, w której spotykają się antropologia chrześcijańska, aksjologia i pedagogika. Artykuł łączy dwie uzupełniające się perspektywy: personalistyczno-teologiczną oraz aksjologiczno-społeczną.

Punktem odniesienia dla opracowania są źródła biblijne i teologiczne, refleksja personalistyczna, a także tradycja sportowa i pedagogiczna. Najpierw zaprezentowana zostanie wizja człowieka stanowiąca podstawę interpretacji sportu, następnie jego wychowawczy wymiar i historyczne korzenie idei uniwersalizmu. Kolejne części omawiają aspekty aksjologiczne, etyczne i społeczne wychowania przez sport, natomiast zakończenie wskazuje na znaczenie uniwersalizmu wychowawczego sportu we współczesnym kontekście kulturowym i religijnym.

1. Integralna wizja człowieka

Każda poważna refleksja nad wychowawczym wymiarem sportu wymaga uprzedniego określenia wizji człowieka, na której się ona opiera. W przypadku pedagogiki chrześcijańskiej podstawowym punktem odniesienia jest antropologia personalistyczna, łącząca wymiar teologiczny, filozoficzny i egzystencjalny. Zakłada ona, że człowiek jest osobą – bytem duchowo-cieleśnym, jednością duszy i ciała, natury i łaski oraz życia doczesnego i wiecznego. Nie jest on zbiorem odrębnych elementów, lecz spójną, dynamiczną całością, której nie można zrozumieć przez redukcję do jednego z wymiarów: ani czysto biologicznego, ani czysto duchowego⁵.

Taka integralna wizja człowieka przeciwstawia się wszelkim redukcjonizmom, zarówno typu przyrodniczego, które sprowadzają człowieka do wymiaru biologicznego i psychologicznego, jak i idealistycznego marginalizującego ciało: „człowiek jest podmiotem nie tylko przez samo-świadomość

⁴ Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników Igrzysk Młodzieżowych* (Rzym, 11.10.1981), „People on the Move” 14(1984), nr 40, s. 316; tenże, *Oblicze i dusza sportu. Jubileusz sportowców*, „L’Osservatore Romano”, wyd. pol., 22(2001), nr 1, s. 19.

⁵ Por. J. Nagórny, *Teologiczne podstawy odpowiedzialnego rodzicielstwa. Na kanwie nauczania Jana Pawła II*, w: *Człowiek. Miłość. Rodzina. „Humane vitae” po 30 latach*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, RW KUL, Lublin 1999, s. 228-230.

i samo-stanowienie, ale równocześnie przez swoje ciało. Konstytucja tego ciała jest taka, że umożliwia mu bycie sprawcą specyficznie ludzkiego działania⁶. Personalizm chrześcijański dostrzega w ciele i duchu dwa nierozdzielne aspekty jednej rzeczywistości osobowej. Duch nie jest „więźniem ciała”, a ciało nie jest jedynie narzędziem ducha. Oba te wymiary wzajemnie się przenikają i współtworzą jedność osoby.

W świetle głównego przedmiotu refleksji należy szczególnie podkreślić rolę, jaką ujęcie personalistyczne przypisuje ciału. Wyraża ono znacznie więcej niż jego materialność. Ciało przyczynia się do odsłonięcia sensu życia i powołania ludzkiego, co z kolei ma niebagatelne znaczenie antropologiczne: ciało objawia człowieka i wyraża osobę. Oznacza, że człowiek jest podmiotem swoich czynów nie tylko dzięki rozumności i wolności, ale także poprzez swoją cielesność. W tak rozumianej osobie ciało, poprzez swoją seksualność, wyraża powołanie człowieka do miłości i do wzajemnego daru z siebie⁷.

Znaczenie cielesności ma również charakter teologalny: „przyczynia się do objawienia Boga i Jego miłości stwórczej, ponieważ wyraża charakter człowieka jako istoty stworzonej⁸. Jan Paweł II w tym kontekście wskazywał na ciało jako na jeden z pierwotnych sakramentów. Ciało człowieka zostało stworzone po to, „aby przenosić w widzialną rzeczywistość świata ukrytą odwiecznie w Bogu tajemnicę, aby być jej znakiem⁹”. W tym kontekście – za Józefem Ratzingerem – Ireneusz Mroczkowski określa to, co naturalne, biologiczne i cielesne (zwłaszcza narodziny, śmierć, posiłek i akt seksualny), jako *sakramenty naturalne*. Są to jakby *prasakramenty*, które występują wszędzie i zawsze tam, gdzie ludzie żyją i komunikują się ze sobą. „Tutaj jakby aktualizuje się strumień życia, w którym człowiek uczestniczy, ale nad którym całkowicie nie panuje. Biologicznie życie człowieka staje się jakby szczeliną, przez którą (...) wieczność spogląda na codzienność. Biologia i materia otrzymują w człowieku i wobec człowieka nowe znaczenie: jedzenie staje się doznaniem obdarowania, stosunek seksualny – wyrazem miłości, narodziny – początkiem historii, a śmierć – nadziei lub rozpaczy¹⁰”.

W perspektywie chrześcijańskiej integralne spojrzenie na ludzką cielesność określane bywa także teologią ciała, która była konsekwentnie rozwijana

⁶ Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Chrystus odwołuje się do „początku”*, RW KUL, Lublin 1981 s. 34.

⁷ Por. Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego, *Wytyczne wychowawcze w odniesieniu do ludzkiej miłości*, nr 22, 24.

⁸ Tamże, nr 23.

⁹ Por. Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Watykan 1986, s. 78.

¹⁰ I. Mroczkowski, *Osoba i cielesność. Moralne aspekty teologii ciała*, Diecezjalny Zakład Poligraficzny, Płock 1994, s. 161; J. Ratzinger, *Die sakramentale Begründung christlicher Existenz*, Kyrios, Freising 1967, s. 9-10.

zwłaszcza w aspekcie małżeństwa przez Jana Pawła II. Znajduje ona swoją kontynuację w pracach innych teologów mających na celu pokazanie tych obszarów cielesności, w których realizują się najważniejsze wybory moralne człowieka. Podkreśla ona ścisły związek obu wymiarów: antropologicznego i teologicznego. Ciało staje się dla człowieka wyrazem jego samostanowienia w świecie, czasie i historii, wyraża jego powołanie do miłości oraz przyczynia się do objawienia Boga i Jego miłości stwórczej. Założenia te są o tyle istotne, że także w spojrzeniu na sport i związany z nim uniwersalizm wychowawczy nie można odrywać wszelkich aktywności cielesnych od całości egzystencji człowieka. Zbyt dalekie rozdzielanie tego, co duchowe, od tego, co cielesne, sprawia, że człowiek zaczyna postrzegać własną cielesność w sposób uproszczony, a w konsekwencji zubaża także rozumienie sportu¹¹.

2. Sport jako przestrzeń integralnego rozwoju człowieka

– wymiar antropologiczno-wychowawczy

Dotychczasowe analizy pokazały, że sport ujmowany w perspektywie antropologii integralnej obejmuje znacznie więcej niż tylko wymiar fizyczny. Stanowi przestrzeń, w której w sposób naturalny spletają się różne wymiary ludzkiego bytowania. Dzięki tej wielowymiarowości sport może stać się uprzywilejowanym miejscem integralnego rozwoju i wychowania osoby. Dzieje się tak wtedy, gdy aktywność sportowa zostaje właściwie ukierunkowana aksjologicznie i pedagogicznie, czyli zharmonizowana z ostatecznym celem ludzkiego życia. W ujęciu teologicznym można dodać, że dotyczy to całościowego powołania człowieka. Przy czym nie chodzi tu o jakąś idealizację aktywności sportowej, ale raczej o ukazanie jej potencjału wychowawczego w świetle całościowej wizji człowieka. Ta dynamiczno-działaniowa koncepcja osoby ludzkiej jest ważnym elementem personalizmu chrześcijańskiego, który, afirmując godność osoby ludzkiej od momentu jej zaistnienia, podkreśla, że realizacja wielu możliwości tkwiących w naturze człowieka domaga się aktualizacji przez czyn, czyli działanie. I jedną z istotnych form tego działania jest sport.

Aktywność sportowa oddziałuje na wszystkie podstawowe wymiary ludzkiego życia: na rozwój fizyczny, wymiar psychiczny, sferę moralną, może sprzyjać doświadczeniom duchowym czy w końcu poprzez swój wymiar wspólnototwórczy tworzy warunki do budowania więzi, współpracy i solidarności, często przekraczających granice kulturowe czy religijne. Rozwój fizyczny dokonuje się poprzez kształtowanie sprawności, koordynacji

¹¹ J. Gocko, *Sport w perspektywie integralnej wizji ludzkiej cielesności*, w: *Antropologia sportu*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2002, s. 119-121.

ruchowej, wytrzymałości i troski o zdrowie. Wymiar psychiczny, z kolei, pomaga rozwijać koncentrację, kontrolować emocje, odporność na stres czy umiejętność podejmowania decyzji w sytuacjach wymagających. Sfera moralna zaś przejawia się w przestrzeganiu zasad etyki fair play i uczciwej rywalizacji, poszanowaniu godności przeciwnika oraz zdolności do konstruktywnego przeżywania porażek. Aktywność sportowa w końcu może sprzyjać doświadczeniom duchowym, szczególnie wtedy, gdy bądź to wysiłek fizyczny, bądź to relacje z innymi odczytywane są w świetle transcendencji i spotkania z Bogiem¹².

Na gruncie pedagogiki ukształtował się odrębny nurt refleksji określany mianem pedagogiki wychowania fizycznego czy sportu¹³. Obejmuje on zarówno praktyczne elementy wychowania przez sport, jak i namysł teoretyczny nad jego miejscem w procesie kształcenia i wychowania. Sama idea wychowania przez sport nie jest zjawiskiem nowym. Już w starożytnej Grecji ściśle łączono aktywność fizyczną z formacją intelektualną i moralną, realizując wspomniany już ideał *kalokagathii*. W tradycji chrześcijańskiej, która przejęła niektóre elementy dziedzictwa antycznego, włączono rozwój fizyczny w szerszy kontekst duchowości, podkreślając potrzebę harmonii między nim a rozwojem duchowo-moralnym. W epoce nowożytnej temat powrócił z nową intensywnością. Tacy myśliciele jak John Locke w traktacie *Myśli o wychowaniu*¹⁴ czy Jędrzej Śniadecki w dziele *O fizycznym wychowaniu młodzieży*¹⁵ postulowali zrównoważone podejście do troski o zdrowie fizyczne oraz kształcenia moralno-intelektualnego. Z kolei John Dewey, twórca pragmatyzmu, rozwijając zasadę „uczenia się przez działanie”, wskazywał, że sport stanowi naturalne i skuteczne narzędzie włączone w proces kształcenia całościowego¹⁶.

Antropologia i pedagogika personalistyczna zwracają uwagę, że autentyczny wymiar wychowawczy sportu ujawnia się w pełni, gdy człowiek traktowany jest jako osoba, a jego zaangażowanie sportowe zostaje włączone w integralny proces formacyjny. Redukowanie sportu do jednego wymiaru – biologicznego, naturalistycznego czy idealistycznego – prowadzi do osłabienia jego funkcji aksjologicznych i formacyjnych. Fundamentalnym kryterium pozostaje w tym kontekście godność osoby ludzkiej, która porządkuje hierarchię wartości i stanowi podstawę zasady fair play¹⁷. Trzeba w tym miejscu zauważyć, że samych

¹² M. Stryczek, *Aksjologia sportu*, s. 66-114.

¹³ S. Wołoszyn, *Pedagogika wychowania fizycznego i sportu*, w: *Wychowawcze aspekty sportu*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1993, s. 19-34.

¹⁴ J. Locke, *Myśli o wychowaniu*, tłum. M. Heitzman, Żak, Warszawa 2002, s. 21.

¹⁵ P. Łapiński, *Funkcja integracyjna wychowania fizycznego jako współcześnie przydatna spuścizna po Jędrzeju Śniadeckim*, „Kultura Fizyczna” 2006, nr 7-8, s. 12-13.

¹⁶ M. Krajewski, *Dzieje wychowania i doktryn pedagogicznych*, wyd. 2, Novum, Płock 2005, s. 178.

¹⁷ S. Kowalczyk, *Elementy filozofii i teologii sportu*, TN KUL, Lublin 2002, s. 92-93.

modeli relacji między sportem a procesem wychowania jest wiele. Sport może być traktowany jako środek pomocniczy w procesie kształcenia i rozwoju osobowego (zajęcia wychowania fizycznego, sport masowy, rozrywkowy czy rekreacyjny), może podporządkowywać sobie wychowanie (np. w szkołach mistrzostwa sportowego czy klubach sportowych) oraz sport wyizolowany z kontekstu wychowawczego (sport wyczynowy czy profesjonalny). W praktyce modele te współistnieją. Dlatego tak ważne jest, by środowisko sportowe zachowało swój wychowawczy wymiar, nawet w warunkach silnej presji wynikowej. Doświadczenie pedagogiczne pokazuje, że o formacyjnym charakterze sportu decydują przede wszystkim sposób jego organizacji i klimat relacji między uczestnikami¹⁸.

W tym kontekście warto zauważyć, że sport ma również wymiar profilaktyczny. Odpowiednio ukierunkowany wychowawczo sport może skutecznie przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym, takim jak demoralizacja, uzależnienia czy agresja¹⁹. Angażując młodych ludzi w sensowne formy działania, aktywność sportowa rozwija samodyscyplinę, odpowiedzialność i zdolność współpracy, a zarazem stanowi pozytywną alternatywę wobec zachowań ryzykownych. Wspólnotowy charakter sportu sprzyja procesowi socjalizacji. Uczy respektowania norm moralnych i budowania więzi opartych na wzajemnym zaufaniu. W tym sensie można uznać, że sport staje się nie tylko narzędziem wychowania, ale także środkiem profilaktyki społecznej, chroniąc młodego człowieka przed zjawiskami marginalizacji i izolacji²⁰.

Warto w tym miejscu odwołać się do tradycji, które w sposób szczególnie konsekwentny łączą wychowawczy i profilaktyczny wymiar sportu. Przykładem może być salezjański model wychowania, określany mianem systemu prewencyjnego, realizowany w oratoriach salezjańskich, szkołach oraz takich organizacjach, jak Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej (SALOS RP), gdzie aktywność fizyczna zostaje wpisana w relacyjną pedagogię codzienności – tzw. *pedagogię boiska*²¹. W tym ujęciu sport staje się przestrzenią radości, spotkania i wzrostu, a zarazem wspiera proces dojrzewania osobowego w wymiarze fizycznym, moralnym i duchowym. Podobną rolę pełni edukacja olimpijska, rozwijana przez Józefa Lipca, wskazująca na komplementarne drogi przekazu wartości poprzez słowo, symbol i czyn. Kluczowe

¹⁸ M. Stryczek, *Aksjologia sportu*, s. 89-92.

¹⁹ W. Krajewski, *Sport jako element bezpieczeństwa społecznego*, „Prawo i Bezpieczeństwo – Law & Security” 2024, nr 1(2), s. 171-198 (<https://doi.org/10.4467/29567610PIB.24.010.19846>).

²⁰ M. Vogt-Kostecka, D. Drożdżikowski, *Sport a profilaktyka zachowań ryzykownych młodzieży*, Serwis informacyjny „Uzależnienia” 2018, nr 3(83), s. 22-27.

²¹ J. Marszałek, *Pedagogia boiska w personalistycznym systemie wychowawczym św. Jana Bosko*, w: *Kościół a sport*, red. M. Barlak, Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1995, s. 235-251.

znaczenie w procesie uwewnętrzniania postaw ma wychowanie przez czyn i dobry przykład, czyli poprzez praktykę codziennego działania²².

3. Historyczne źródła i rozwój idei uniwersalizmu sportu

Integralne spojrzenie na sport pokazuje, że stanowi on nie tylko cel sam w sobie, lecz jest przestrzenią, w której – odpowiednio osadzony w porządku wartości – może wspierać proces samowychowania, kształtowania charakteru i budowania wspólnoty. Pełni więc istotną rolę zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym, a także w perspektywie historyczno-kulturowej. Dziś rozwijana w nowych kontekstach idea wychowania przez sport ma swoje głębokie korzenie w tradycji, w której dostrzegano ścisły związek pomiędzy troską o ciało, kształtowaniem charakteru i rozwojem duchowym. Przywołany wcześniej antyczny ideał *kalokagathii* stał się punktem odniesienia dla późniejszych koncepcji wychowania integralnego i do dziś inspiruje refleksję nad aksjologicznym wymiarem aktywności fizycznej.

Aby w pełni zrozumieć wychowawczy potencjał uniwersalizmu sportu, warto przyrzeć się jego historycznym korzeniom. Już w starożytności dostrzegano, że aktywność fizyczna, kształtując jednostkę i wspólnotę, posiadała znaczenie wykraczające poza sferę biologiczną. W kulturze greckiej sport był integralną częścią wychowania, a idea *kalokagathii*, łącząca piękno ciała z dobrem moralnym, stanowiła jeden z fundamentów formacji młodzieży. Gimnazjony i palestry nie służyły wyłącznie ćwiczeniom fizycznym, próbom siły, dzielności i odporności na ból, lecz były także przestrzeniami kształtowania cnót obywatelskich i postaw etycznych²³. Zgodnie z antycznym ideałem *agonu*, sport uczestniczył w formacji człowieka dzielnego i wolnego, zdolnego do odpowiedzialnego życia w *polis*, a zarazem wyrażał harmonię pomiędzy fizycznym wysiłkiem a duchową doskonałością.

Również w kulturze rzymskiej sport i igrzyska odgrywały istotną rolę społeczną. Choć w późniejszym okresie igrzyska często przyjmowały formę widowisk oderwanych od pierwotnych ideałów, to w klasycznym okresie pełniły funkcję integrującą i budującą wspólnotową tożsamość imperium. Publiczny charakter zawodów sportowych sprzyjał kształtowaniu postaw obywatelskich i lojalności wobec wspólnoty politycznej. Zarówno w Grecji, jak i w Rzymie sport był elementem kultury o wymiarze nie tylko lokalnym,

²² J. Lipiec, *Edukacja olimpijska: wychowanie przez słowo, symbol i czyn*, w: *Edukacja poprzez sport*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2004 s. 46-54.

²³ Por. W. Jaeger, *Paideia. Formowanie człowieka greckiego*, tłum. H. Bednarek, M. Plezia, Aletheia, Warszawa 2025.

lecz także uniwersalnym: przekraczał granice plemienne i tworzył wspólną płaszczyznę wartości²⁴.

Nową perspektywę do refleksji nad cielesnością i sportem wniosło chrześcijaństwo. Ojcowie Kościoła często sięgali po metafory sportowe, aby zilustrować duchowe zmagania człowieka: życie chrześcijańskie porównywano do biegu, walki czy treningu (1 Kor 9,24-27; 2 Tm 4,6-8). Choć w pierwszych wiekach istniał pewien dystans wobec igrzysk pogańskich, to jednak sam wysiłek fizyczny i idea walki o cnotę zostały włączone do języka duchowości. W monastycyzmie średniowiecznym praktyki cielesne – choć nie w formie sportu nowożytnego – również pełniły rolę formacyjną i ascetyczną²⁵.

Nowoczesna idea sportu jako zjawiska o znaczeniu uniwersalnym wiąże się nierozzerwalnie z działalnością Pierre'a de Coubertina. Inspirowany zarówno klasycznym ideałem greckim, jak i wartościami chrześcijańskimi, Coubertin widział w sporcie narzędzie wychowania moralnego i budowania pokoju między narodami. Jego projekt odnowienia igrzysk olimpijskich miał charakter głęboko wychowawczy i uniwersalistyczny²⁶. U podstaw nowożytnego olimpizmu leżało przekonanie, że sport może stać się wspólnym językiem ludzkości, łączącym różne kultury i tradycje w duchu szlachetnej rywalizacji, solidarności i wzajemnego szacunku²⁷.

Warto zauważyć, że odrodzenie idei olimpijskiej w XIX wieku zbiegło się z dynamicznymi przemianami społecznymi i kulturowymi. Stopniowo instytucjonalizowany i upowszechniany sport zaczął odgrywać coraz większą rolę wychowawczą i integracyjną. Stał się elementem systemów edukacyjnych, narzędziem kształtowania postaw obywatelskich oraz przestrzenią spotkania różnych tradycji i języków. Historia sportu pokazuje, że posiada on potencjał uniwersalnego przekazu wartości. Od antycznych igrzysk po nowożytny olimpizm sport był postrzegany jako przestrzeń spotkania i dialogu, w której człowiek może odkrywać zarówno siebie, jak i wspólnotowy wymiar swojego działania. Wpisane w sportową rywalizację dążenie do doskonałości staje się obrazem głębszego poszukiwania dobra, prawdy i piękna, które jednoczy ludzi

²⁴ L. Winniczuk, *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, PWN, Warszawa 2012.

²⁵ A. Diem, *On Opening and Closing the Body: Techniques of Discipline in Early Monasticism*, w: *Körper er-fassen: Körpererfahrungen, Körpervorstellungen, Körperkonzepte*, red. K. Schnegg, E. Grabner-Nie, Studien Verlag, Innsbruck-Wien-München 2010, s. 89-112 (wersje online: https://www.researchgate.net/publication/373800258_On_opening_and_closing_the_body_Techniques_of_discipline_in_early_monasticism (dostęp: 17.07.2025)).

²⁶ P. de Coubertin, *Filozoficzne podstawy nowożytnego olimpizmu*, tłum. G. Młodzikowski, „Kultura Fizyczna” 1986, nr 11-12, s. 27-28; W. Firek, *Filozofia olimpizmu Pierre'a de Coubertina*, Fall, Warszawa-Kraków 2016.

²⁷ J. Kosiewicz, *Mysł katolicka wobec ciała, sportu i idei olimpijskiej – źródła i perspektywy*, w: *Personalistyczna wizja sportu*, red. M. Barlak, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1994, s. 93-94.

niezależnie od ich pochodzenia. Z tej perspektywy rodzi się pytanie o współczesne wymiary uniwersalizmu wychowawczego sportu. Jak zatem sport może dziś wspierać integralny rozwój człowieka, kształtować postawy moralne i budować więzi społeczne w zglobalizowanym świecie? W tym kontekście uniwersalizm wychowawczy sportu, zakorzeniony w jego historii i aksjologii, jawi się jako rzeczywista droga formacji człowieka.

4. Wymiary uniwersalizmu wychowawczego sportu

Uniwersalizm wychowawczy sportu można dostrzec na różnych płaszczyznach. Wynika on zarówno z samej natury osoby ludzkiej i jej cielesno-duchowej struktury, jak i z kulturowego znaczenia aktywności sportowej. Sport angażuje całego człowieka. Staje się przestrzenią przekazywania wartości, kształtowania cnót oraz budowania wspólnoty. Obejmuje tym samym wymiar aksjologiczny, etyczny i społeczno-ludyczny.

Sport niesie ze sobą bogaty potencjał wartościotwórczy – zarówno indywidualny, jak i wspólnotowy. Niezależnie od kontekstu kulturowego czy religijnego uczestnictwo w sporcie odwołuje się do wartości zakorzenionych w ludzkiej naturze: prawdy, dobra, piękna, sprawiedliwości i solidarności²⁸. Rywalizacja sportowa, prowadzona w duchu zasad fair play, staje się przestrzenią urzeczywistniania tych wartości w sposób konkretny i przejrzysty. Przez sport człowiek uczy się uznawać obiektywne zasady i odkrywać sens własnego wysiłku w odniesieniu do innych²⁹.

Wartości te nie stanowią jedynie dodatku do aktywności fizycznej. Są jej wewnętrzną strukturą. Sport zakłada uczciwość reguł, zaufanie do przeciwnika oraz szacunek dla ciała i godności człowieka. W ten sposób wartości uniwersalne zostają ucieleśnione w praktyce życia, a nie ograniczają się do sfery deklaracji. Sport staje się więc nie tylko neutralnym narzędziem wychowawczym, lecz przestrzenią, w której wartości są rzeczywiście przeżywane i kształtowane³⁰.

Z aksjologicznego rdzenia sportu wynika jego wymiar etyczny. Sport jest naturalnym „laboratorium cnót” – miejscem, w którym człowiek podejmuje decyzje moralne, konfrontuje się z własnymi ograniczeniami i uczy

²⁸ M. Stryczek, *Aksjologia sportu*, s. 123-149.

²⁹ A. Pawłucki, *Kultura sportowa jako depozyt wartości – spojrzenie pedagogiczne*, w: *Aksjologia sportu*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2001, s. 30-37.

³⁰ M. Graczyk, *Udział sportu w kształtowaniu moralnych doskonałości człowieka*, w: *Kościół a sport*, red. M. Barlak, Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1995, s. 74-93

odpowiedzialności za swoje czyny³¹. Wymaga przestrzegania zasad, panowania nad emocjami, umiejętności współpracy i poszanowania godności przeciwnika³².

Wychowanie sportowe może zatem skutecznie wspierać formację moralną. Uczy wytrwałości, uczciwości, lojalności, samodyscypliny i gotowości do służby. Szczególną rolę odgrywa tu postawa fair play. Nie jest ona jedynie zbiorem reguł, lecz wewnętrzną dyspozycją moralną. Jeśli jest autentycznie przeżywana, przekracza granice kultur i religii, ukazując uniwersalny charakter moralności wpisanej w naturę człowieka. W tym sensie sport staje się przestrzenią wychowania etycznego – zrozumiałą i dostępną dla każdego³³.

Trzecim ważnym aspektem uniwersalizmu sportu jest jego wymiar społeczno-ludyczny. Sport tworzy wspólnoty: zespoły, kluby, grupy treningowe i środowiska kibicowskie. Tworzy język porozumienia, który często przekracza bariery językowe, narodowe czy religijne³⁴. Wspólne zasady gry, rytuały, symbole i doświadczenia mogą być podstawą przyjaźni zawiązywanych podczas uprawiania sportu, budują poczucie przynależności oraz solidarności³⁵.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera aspekt ludyczny – sport jako forma zabawy i wspólnotowego święta. Zabawa, rozumiana w sensie głębokim, nie jest jedynie rozrywką, lecz przestrzenią wolności, w której człowiek doświadcza radości istnienia i wspólnoty. To właśnie sport jest jedną z kategorii teologii wolnego czasu, zwanej *eukairologią* (gr. *eu-kairos* – „dobry czas”), czyli teologią dobrego wykorzystania czasu wolnego³⁶. W perspektywie głównego przedmiotu badań dobre wykorzystanie wolnego czasu będzie oznaczało działania służące z jednej strony odprężeniu i wypoczynkowi, z drugiej zaś kształtujących charakter i osobowość człowieka. W perspektywie chrześcijańskiej przeżywanie wolnego czasu w formie świętowania, rozrywki, odpoczynku, sportu czy turystyki powinno odbywać się w duchu

³¹ A. Potocki, *Sport i cnoty moralne. Refleksje po lekturze św. Tomasza*, w: *Wiara a sport*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1999, s. 175-185.

³² H. Skorowski, *Wokół etyki sportu*, w: *Sport na przełomie tysiącleci: szanse i nadzieje*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2000, s. 226.

³³ M. Stryczek, *Aksjologia sportu*, s. 128-132.

³⁴ Najwybitniejszym przedstawicielem ludystycznej interpretacji sportu jest Johan Huizinga (*Homo ludens: Zabawa jako źródło kultury*, tłum. M. Kurecka, W. Wirpsza, Aletheia, Warszawa 2007).

³⁵ A. Pawłucki, *Sens moralny sportowego symbolizmu*, w: *Sacrum a sport*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1996, s. 23-41.

³⁶ Termin *eukairologia* nie posiada jeszcze utrwalonej pozycji w literaturze teologicznej. W ramach teologii czasu wolnego oznacza refleksję nad duchowym wymiarem właściwego wykorzystania czasu. Zagadnienia moralne związane z czasem wolnym omawia szerzej: A. Wilczek, *Teologiczno-moralny aspekt czasu wolnego w świetle posoborowego nauczania Kościoła*, UPJPII – Wydział Teologiczny, Kraków 2024 [mps].

chrześcijańskiego powołania do wspólnoty³⁷. Sport, jeśli nie zostaje zredukowany do czysto instrumentalnych funkcji (wyniku, ekonomii czy ideologii), może stać się miejscem autentycznego spotkania osób. Ta zdolność sportu do budowania wspólnot ponad podziałami stanowi jeden z najważniejszych wymiarów jego uniwersalizmu wychowawczego.

5. Implikacje teologicznomoralne

Refleksja nad sportem, ujmowanym w świetle integralnej wizji człowieka oraz jego uniwersalistycznego potencjału wychowawczego, prowadzi do istotnych wniosków teologicznomoralnych. Jak wielokrotnie podkreślano, sport nie jest neutralną formą ludzkiej aktywności, lecz przestrzenią, w której ujawnia się relacja osoby do samej siebie, do innych i do Boga. Ujęcie teologicznomoralne pozwala dostrzec, że sposób uprawiania sportu wspiera rozwój cnót i realizację powołania osoby. Może też przyczyniać się do budowania wspólnoty w duchu solidarności i pokoju.

Po pierwsze, sport sprzyja kształtowaniu cnót osobistych, które mają znaczenie nie tylko w kontekście sportowym, ale także w całym życiu moralnym człowieka. Cnoty, takie jak umiarkowanie, męstwo, roztropność czy sprawiedliwość, znajdują naturalne pole ćwiczenia w praktyce sportowej. Sport, jeśli przeżywany w duchu prawdy i uczciwości, uczy panowania nad sobą, zdolności do podejmowania wysiłku i ofiary, a także respektowania norm obiektywnych. Szczególne znaczenie ma tu męstwo, rozumiane nie tylko jako zdolność do pokonywania fizycznych trudności, lecz także jako postawa moralnej stałości wobec przeciwności. Jan Paweł II zwracał uwagę, że sport może „pomóc człowiekowi nie tylko być lepszym zawodnikiem, ale także lepszym człowiekiem”³⁸. Doświadczenie sportowe w tym sensie staje się nie tylko przestrzenią moralnego wzrastania, ale również szkołą wdzięczności wobec daru życia.

Po drugie, sport może być przestrzenią kształtowania relacji społecznych w duchu chrześcijańskiej miłości. Rywalizacja sportowa, przeżywana zgodnie z zasadą fair play, uczy szacunku dla przeciwnika, solidarności i gotowości do współpracy. W ten sposób sport wspiera rozwój cnót społecznych, takich jak przyjaźń, życzliwość, sprawiedliwość społeczna i pokój. Wspólne uczestnictwo w wysiłku i radości sportowej może stać się znakiem komunii osób przekraczającej granice kultur i wyznań.

³⁷ J. Nagórny, *Czas wolny w perspektywie teologicznomoralnej*, „Roczniki Teologiczne” 48(2001), z. 3, s. 133-150.

³⁸ Jan Paweł II, *Oblicze i dusza sportu. Jubileusz sportowców*, s. 20.

Po trzecie, sport może mieć wymiar duchowy i soteriologiczny, jeśli jest przeżywany w odniesieniu do Boga. W tradycji chrześcijańskiej ciało i jego aktywność nie są obszarem neutralnym wobec zbawienia, lecz mogą stać się miejscem działania łaski. To przekonanie wyrasta z realistycznej antropologii chrześcijańskiej, w której ciało jest sakramentalnym znakiem i nośnikiem osoby. Wysilek sportowy ofiarowany Bogu może być formą modlitwy i uczestnictwa w dziele uświęcenia na wzór duchowości ofiary codziennej. Tak rozumiany sport staje się przestrzenią integracji życia duchowego i cielesnego.

Wreszcie, sport posiada także wymiar profetyczny i eklezjalny. Może być znakiem jedności i braterstwa w świecie naznaczonym podziałami. Przeżywany w duchu Ewangelii, sport ukazuje wizję człowieka zdolnego do współpracy, przebaczenia i solidarności. Kościół, dostrzegając ten potencjał, wielokrotnie podejmował inicjatywy duszpasterskie i edukacyjne, zmierzające do promowania wartości sportu jako narzędzia wychowania i ewangelizacji³⁹. W tym sensie sport może stać się szczególnym obszarem obecności Kościoła w świecie oraz narzędziem realizacji jego misji.

Implikacje teologicznomoralne wskazują zatem, że sport — daleki od bycia jedynie neutralnym fenomenem społecznym — dotyka głęboko ludzkiego powołania. Wychowanie sportowe, prowadzone w duchu integralnej wizji człowieka, może stać się drogą formowania do pełni człowieczeństwa, które obejmuje zarówno wymiar moralny, jak i duchowy.

Zakończenie

Refleksja nad sportem, ujmowana w świetle integralnej wizji człowieka i jego uniwersalistycznego potencjału wychowawczego, pozwala odkryć bogactwo znaczeń zawarte w tej pozornie prostej aktywności ludzkiej. Sport, właściwie rozumiany i przeżywany, staje się przestrzenią, w której splatają się wymiary cielesny, psychiczny, moralny, duchowy i społeczny. W ten sposób sport odpowiada strukturze osoby ludzkiej, ujmowanej w perspektywie personalistyczno-teologicznej, i umożliwia jej wszechstronny rozwój.

Jak pokazuje historia, sport od najdawniejszych czasów pełnił funkcję wychowawczą, społeczną i kulturotwórczą. Od kultur antycznych po nowożytny olimpizm sport był narzędziem formowania jednostek i wspólnot oraz przekazywania wartości o wymiarze uniwersalnym. Chrześcijaństwo, wnosząc swoją wizję człowieka i cielesności, włączyło sport w refleksję teologiczną i moralną, ukazując jego potencjał jako przestrzeni uświęcenia i komunii.

³⁹ Papieska Rada ds. Świeckich, *Sport w służbie człowieka i chrześcijaństwa*, Watykan 2004, s. 5-10.

Współczesny świat, z jego złożonym kontekstem kulturowym i społecznym, stawia przed sportem nowe wyzwania. Komerccjalizacja, instrumentalizacja polityczna, ideologiczne zawłaszczenia czy redukcja do czystej rywalizacji mogą prowadzić do spłylenia jego sensu. Właśnie dlatego szczególnie istotne staje się dziś powracanie do antropologicznych i aksjologicznych fundamentów, które pozwalają na odczytanie sportu w perspektywie integralnej wizji człowieka. Tylko wówczas sport może w pełni realizować swój wychowawczy potencjał i przyczynić się do budowania kultury spotkania, solidarności i pokoju⁴⁰. To zadanie pozostaje aktualne szczególnie w kontekście współczesnych napięć kulturowych i społecznych.

Uniwersalizm wychowawczy sportu polega na odwołaniu do wartości wspólnych wszystkim ludziom, zakorzenionych w ludzkiej naturze i rozpoznawalnych niezależnie od kontekstu kulturowego czy religijnego. W perspektywie chrześcijańskiej wartości te znajdują swoje ostateczne uzasadnienie w Bogu, który stworzył człowieka na swój obraz i powołał go do komunii. W tym sensie sport może być nie tylko przestrzenią rozwoju ludzkiego, ale także miejscem, w którym objawia się Boży zamysł wobec człowieka.

Zakończenie to nie zamyka refleksji, lecz wskazuje kierunek dalszych badań i praktyki wychowawczej. Potrzebna jest pogłębiona integracja między antropologicznym fundamentem a konkretnymi strategiami pedagogicznymi i duszpasterskimi. Sport przeżywany w duchu integralnej wizji człowieka może stać się ważnym narzędziem wychowania do wartości, dialogu kultur i budowania wspólnoty – zarówno w wymiarze lokalnym, jak i globalnym – co znajduje odzwierciedlenie w praktyce duszpasterskiej wielu środowisk.

Bibliografia

- Coubertin P. de, *Filozoficzne podstawy nowożytnego olimpizmu*, tłum. G. Młodzikowski, „Kultura Fizyczna” 1986, nr 11-12, s. 27-28.
- Coubertin P. de, *Nowożytna Olimpia*, tłum. A. Sulisz, „Kultura Fizyczna” 1988, nr 11-12, s. 26-32.
- Diem A., *On Opening and Closing the Body: Techniques of Discipline in Early Monasticism*, w: *Körper er-fassen: Körpererfahrungen, Körpervorstellungen, Körperkonzepte*, red. K. Schnegg, E. Grabner-Nie, Studien Verlag, Innsbruck–Wien–München 2010, s. 89-112 (online: https://www.researchgate.net/publication/373800258_On_opening_and_closing_the_body_Techniques_of_discipline_in_early_monasticism (dostęp: 17.07.2025)).
- Firek W., *Filozofia olimpizmu Pierre’a de Coubertina*, Fall, Warszawa–Kraków 2016.
- Franciszek, *Przemówienie do uczestników Światowego Kongresu „Sport i Wiara”* (5.10.2016), „L’Osservatore Romano”, wyd. pol., 37(2016), nr 11, s. 35-36.

⁴⁰ Franciszek, *Przemówienie do uczestników Światowego Kongresu „Sport i Wiara”* (5.10.2016), „L’Osservatore Romano”, wyd. pol., 37(2016), nr 11, s. 36.

- Gocko J., *Sport w perspektywie integralnej wizji ludzkiej cielesności*, w: *Antropologia sportu*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2002, s. 118-127.
- Graczyk G., *Udział sportu w kształtowaniu moralnych doskonałości człowieka*, w: *Kościół a sport*, red. M. Barlak, Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1995, s. 74-93.
- Huizinga J., *Homo ludens: Zabawa jako źródło kultury*, tłum. M. Kurecka, W. Wirp-sza, Aletheia, Warszawa 2007.
- Jaeger W., *Paideia. Formowanie człowieka greckiego*, tłum. H. Bednarek, M. Plezia, Aletheia, Warszawa 2025.
- Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Chrystus odwołuje się do „początku”*, RW KUL, Lublin 1981.
- Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Libreria Editrice Vaticana 1986.
- Jan Paweł II, *Oblicze i dusza sportu. Jubileusz sportowców*, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 22(2001), nr 1, s. 19-20.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników Igrzysk Młodzieżowych* (Rzym, 11.10.1981), „People on the Move” 14(1984), nr 40, s. 316.
- Kongregacja do spraw Wychowania Katolickiego, *Wytyczne wychowawcze w odniesieniu do ludzkiej miłości*, Libreria Editrice Vaticana 1983.
- Kosiewicz J., *Myśl katolicka wobec ciała, sportu i idei olimpijskiej – źródła i perspektywy*, w: *Personalistyczna wizja sportu*, red. M. Barlak, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1994, s. 92-108.
- Kowalczyk S., *Elementy filozofii i teologii sportu*, TN KUL, Lublin 2002.
- Krajewski M., *Dzieje wychowania i doktryn pedagogicznych*, wyd. 2, Novum, Płock 2005.
- Krajewski W., *Sport jako element bezpieczeństwa społecznego*, „Prawo i Bezpieczeństwo – Law & Security” 2024, nr 1(2), s. 171-198 (<https://doi.org/10.4467/2956761OPIB.24.010.19846>).
- Lipiec J., *Edukacja olimpijska: wychowanie przez słowo, symbol i czyn*, w: *Edukacja poprzez sport*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2004, s. 46-54.
- Lipiec J., *Kalokagatia. Szkice z filozofii sportu*, PWN, Warszawa–Kraków 1988.
- Locke J., *Myśli o wychowaniu*, tłum. M. Heitzman, Żak, Warszawa 2002.
- Łapiński P., *Funkcja integracyjna wychowania fizycznego jako współcześnie przydatna spuścizna po Jędrzeju Śniadeckim*, „Kultura Fizyczna” 2006, nr 7-8, s. 12-15.
- Marszałek J., *Pedagogia boiska w personalistycznym systemie wychowawczym św. Jana Bosko*, w: *Kościół a sport*, red. M. Barlak, Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1995, s. 235-251.
- Mroczkowski I., *Osoba i cielesność. Moralne aspekty teologii ciała*, Diecezjalny Zakład Poligraficzny, Płock 1994.
- Nagórny J., *Czas wolny w perspektywie teologicznomoralnej*, „Roczniki Teologiczne” 48(2001), z. 3, s. 133-150.
- Nagórny J., *Teologiczne podstawy odpowiedzialnego rodzicielstwa. Na kanwie nauczania Jana Pawła II*, w: *Człowiek. Miłość. Rodzina. „Humane vitae” po 30 latach*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, RW KUL, Lublin 1999, s. 223-246.

- Papieska Rada ds. Świeckich, *Sport w służbie człowieka i chrześcijaństwa*, Libreria Editrice Vaticana 2004.
- Pawłucki A., *Kultura sportowa jako depozyt wartości – spojrzenie pedagogiczne*, w: *Aksjologia sportu*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2001, s. 30-37.
- Pawłucki A., *Sens moralny sportowego symbolizmu*, w: *Sacrum a sport*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1996, s. 23-41.
- Potocki A., *Sport i cnoty moralne. Refleksje po lekturze św. Tomasza*, w: *Wiara a sport*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1999, s. 175-185.
- Ratzinger J., *Die sakramentale Begründung christlicher Existenz*, Kyrios, Freising Freising 1967.
- Skorowski H., *Wokół etyki sportu*, w: *Sport na przełomie tysiącleci: szanse i nadzieje*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2000, s. 116. 224-229.
- Strzyżek M., *Aksjologia sportu*, KUL – Katedra Teologii Moralnej Społecznej, Lublin 2011.
- Vogt-Kostecka M., Drożdżikowski D., *Sport a profilaktyka zachowań ryzykownych młodzieży*, Serwis informacyjny „Uzależnienia” 2018, nr 3(83), s. 22-27.
- Wilczek A., *Teologiczno-moralny aspekt czasu wolnego w świetle posoborowego nauczania Kościoła*, UPJPII – Wydział Teologiczny, Kraków 2024 [mp].
- Winniczuk L., *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, PWN, Warszawa 2012.
- Wołoszyn S., *Pedagogika wychowania fizycznego i sportu*, w: *Wychowawcze aspekty sportu*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1993, s. 19-34.

Streszczenie

Celem artykułu jest ukazanie wychowawczego potencjału sportu w świetle integralnej wizji człowieka oraz jego uniwersalistycznego wymiaru. Autor wychodzi od personalistyczno-teologicznego fundamentu antropologicznego, ukazując jedność ducha i ciała, natury i łaski oraz wymiaru doczesnego i wiecznego. Następnie przedstawia biblijno-teologiczną koncepcję cielesności, w której ciało jawi się jako miejsce objawiania osoby i działania łaski. W tej perspektywie sport zostaje odczytany jako przestrzeń integralnego rozwoju człowieka: fizycznego, psychicznego, moralnego, duchowego i wspólnotowego. W dalszej części artykułu zaprezentowano historyczne źródła idei uniwersalizmu sportu – od antyku po nowożytny olimpizm – oraz omówiono trzy kluczowe wymiary tego uniwersalizmu: aksjologiczny, etyczny i społeczno-ludyczny. Artykuł kończy się refleksją teologicznomoralną, wskazującą na sport jako przestrzeń kształtowania cnot osobistych i społecznych, budowania więzi oraz realizacji powołania osoby ludzkiej. Całość ukazuje sport jako zjawisko przekraczające granice kulturowe i religijne, zdolne do wspierania wychowania do wartości uniwersalnych.

Słowa kluczowe: sport, integralna wizja człowieka, antropologia chrześcijańska, uniwersalizm wychowawczy, wartości, wychowanie

Integral Anthropology and the Idea of Educational Universalism as Interpretative Frameworks for Sport

Abstract

This article aims to examine the educational potential of sport in the light of an integral vision of the human person and its universalist dimension. It begins with a personalist-theological anthropological foundation, emphasising the unity of body and spirit, nature and grace, and temporal and eternal dimensions. It then presents a biblical-theological understanding of corporeality, in which the body is seen as the place where the human person is revealed and grace acts. From this perspective, sport is interpreted as a space for the integral development of the person in physical, psychological, moral, spiritual and communal aspects. The article subsequently outlines the historical origins of the idea of sporting universalism, from antiquity to modern Olympism, and analyses three key dimensions of this universalism: axiological, ethical and socio-ludic. It concludes with a theological-moral reflection that highlights sport as a locus of personal and social virtue formation, community building, and the realisation of the human vocation. Overall, sport emerges as a phenomenon that transcends cultural and religious boundaries and supports education in universal values.

Keywords: sport, integral vision of the human person, Christian anthropology, educational universalism, values, education